2.6.2020

Susanna Hoikkala

ASIANTUNTIJALAUSUNTO O 43/2020 VP AL-HOLIN LEIRILTÄ PALANNEET

Hallintovaliokunta 3.6.2020

LASTENSUOJELU

Lastensuojelun tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö sekä tukea lasten vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja lasten huolenpidossa. Suomessa kunnat vastaavat sosiaalihuollon järjestämisestä ja kuntien on noudatettava lastensuojelulakia (417/2007).

Lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta. Tämän jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Lisäksi on tehtävä sosiaalihuoltolain (36 §) mukainen palvelutarpeen arviointi. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä sosiaalityöntekijä selvittää lastensuojelun tarpeen, arvioi lapsen kasvuolosuhteita sekä huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta.

Kiireellinen sijoitus sekä huostaanotto ovat vakavaa puuttumista ihmisten elämään sekä yksityisyyteen ja siitä säädetään lastensuojelulaissa tarkoin (38 -48 §). Kiireellinen sijoitus (välitön vaara) ja huostaanotto voivat perustua vain laissa määriteltyihin edellytyksiin eli, jos:

1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai
2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.

Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos:

1) avohuollon toimenpiteet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja
2) sijaishuollon arvioidaan olevan lastensuojelulain 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista.

Lapsen lastensuojelun asiakkuuden, kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton tulee aina täyttää lastensuojelulain mukaiset edellytykset ja perustua yksilölliseen arvioon. Lasta ei voida sijoittaa kiireellisesti tai ottaa huostaan eli erottaa huoltajistaan päätöksellä,

joka perustuu esimerkiksi pelkästään vanhemman uskonnolliseen tai poliittiseen taustaan tai lapsen ja vanhemman vierailu- tai oleskeluvaltioon.

Lapsen oikeuksien sopimuksen 3 Artiklan mukaan lasta koskevissa päätöksissä on aina ensisijaisesti harkittava lapsen etu ja 9 Artiklan mukaan lapsella on lähtökohtaisesti oikeus elää vanhempiensa kanssa, jos hänellä on hyvä ja turvallista olla heidän kanssaan ja vanhemmistaan erossa asuvalla lapsella on oikeus tavata ja pitää säännöllisesti yhteyttä kumpaankin vanhempaansa. Tapaaminen voidaan estää, jos se on lapsen edun vastaista. Lapsen oikeuksien sopimuksen 18 Artiklan mukaan vanhemmilla on ensisijainen ja yhteinen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä lapsen edun mukaisesti ja valtion on tuettava vanhempia lasten kasvatuksessa.

Myös lastensuojelulain mukaan lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota mm. siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet.

Lapsen edun mukaista on se, että häntä autetaan tukemalla vanhempia aina kun se on mahdollista. Lastensuojelulain ja lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsen edun näkökulmasta tulee siis arvioida sitä, miten vanhempia voidaan tukea heidän kasvatustehtävässään. Lasta koskevissa päätöksissä on arvioitava, mikä on juuri kyseessä olevan lapsen kannalta paras ratkaisu hänen elämäntilanteessaan. Tähän vaikuttaa vanhemman kyky tukea ja suojata lasta. Harkinta on aina yksilöllistä.

Lastensuojelulaki ei anna Suomen valtiolle tai kunnille mahdollisuutta tehdä kollektiivista ryhmäpäätöstä esimerkiksi siitä, että tietty lapsiryhmä tulee ottaa huostaan. Lastensuojelulaki ei mahdollista kiireellistä sijoitusta tai huostaanottoa ilman yksilöllistä harkintaa ja valituskelpoista viranomaispäätöstä.